

Kādēļ Latvijā netiek attīstīta ražošana?

Dace Silava-Tomsone,

Zvērinātu advokātu biroja *Raidla Lejiņš & Norcous* zvērināta advokāte, partnere

Masu medijos izskanējusi informācija par iespējamo *Coca-Cola* rūpnīcas būvniecību Ropažos, kas, manuprāt, ir ļoti pozitīva ziņa. Taču nupat kādā radio raidījumā gadījās dzirdēt viedokļus, kas apšaubīja šādas rūpnīcas būvniecības lietderību. Tas kārtējo reizi rada izbrīnu par mūsu sabiedrības skepsi pret šādiem projektiem. Vai tiešām mēs neapzināmies, ko pašreizējā ekonomiskajā situācijā mūsu valstij var dot šādu projektu realizācija?

Nesenā intervijā laikrakstam *Diena* Andris Lauciņš, Ārvalstu investoru padomes priekšsēdētājs minēja, ka Latvijas sabiedrība, sākot jau no pēdējiem padomju varas gadiem, vienmēr ir cīnījusies pret dažādu industriālu projektu realizēšanu. Vairumā gadījumu cīņa ir bijusi veiksmīga. Pēdējos gados ir apturēti daudzi projekti - celulozes rūpnīca, *Saint Gobain* ražotne Iksķilē un vēl daudzi citi sākotnēji cerīgi projekti.

Jau daudzus gadus, strādājot pie juridiskā nodrošinājuma dažādiem investīciju projektiem, nebeidz pārsteigt Latvijas sabiedriskās domas *personības dalīšanās*. No vienas puses, tiek pārņemts, ka Latvijā nav darba vietu, algas ir zemas un tūkstošiem iedzīvotāju iztikas pelnīšanai jādodas uz ārvalstīm. Regulāri tiek atkārtots mulsinošais sauklis „šai valstij mēs neesam vajadzīgi”, acīmredzot pieņemot, ka kaut kur ir kāds, kas saucas *valsts* un kam būtu jāizjūt abstrakta nepieciešamība pēc katra no mums, un sava mīlestība jāpauž, dalot labumus, kuri rodas nez no kurienes.

No otras puses, tiklīdz tiek paziņots par kādu jaunu projektu, kas varētu radīt jaunas darba vietas, gadu no gada un projektu pēc projekta atkārtojas vecais stāsts. Lai kura Latvijas vieta tiktu izvēlēta projekta realizācijai, vietējie iedzīvotāji ir pret. Turklāt, jo projekts ir lielāks, jo ticamāk, ka pret to iebildīs visas valsts iedzīvotāji.

Sabiedrības pirmā reakcija attiecībā uz rūpnīcas projektu realizāciju parasti ir emocionāla. Vērienīgākos projektus Latvijā plāno ārvalstu investori. Sabiedrībā valda uzskats - lai viņi (ārvalstu investori) iet un būvē rūpnīcas savā valstī. Tālāk neizbēgami seko spekulācijas par to, ka šie projekti noteikti neatbildīs vides aizsardzības prasībām, tiks izmantotas novecojušas un dabu piesārņojošas tehnoloģijas. Taču šis pieņēmums ir visai divains, jo diezin vai ārvalstu investors ieguldīs miljonus kādas ražotnes būvniecībā Latvijā, pārkāpjot vides aizsardzības prasības, tādējādi riskējot ar rūpnīcas slēgšanu un ieguldīto līdzekļu pazaudēšanu.

Visbeidzot, sabiedrībā valda uzskats, ka, ja rūpnīca tomēr tiek būvēta, tad tas jādara kaut kur dziļi mežos, lai nevienam pat tālumā nav jāredz rūpnīcas skurstenis. Diemžēl cilvēki neapzinās, ka attīstībai nepieciešama infrastruktūra, kas ļautu piegādāt ražotnēm izejvielas, darbināt iekārtas utt. Ne valstij, ne pašvaldībām nav līdzekļu, lai atbalstītu projektu realizāciju, ieguldot resursus šādas infrastruktūras attīstībā, un pat ja būtu – vairumā gadījumu diez vai būtu efektīvi izbūvēt desmitiem kilometru ceļu, dzelzceļa, elektropārvades līniju u.tml. uz *nekurieni*.

Arī *Coca-Cola* rūpnīcas gadījumā atkal dzirdam vecos argumentus – rūpnīca noteikti piesārņos vidi, vizuāli sabojās ainavu, palielinās transporta plūsmu utt. Cilvēciski ir saprotams, ka mēs katrs vēlamies dzīvot neskartā dabas stūrītī. Taču būtu arī jāsaprot, ka diez vai notiks tā, ka Latvijas ekonomiskā labklājība augs pati no sevis, kamēr mēs dzīvosim un priesīsimies par nebeidzamām ziedošu puķu plāvēm.

Manuprāt, sabiedrības negatīvā attieksme ir viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ Latvijai līdz šim nav veicies ar rūpnīcas projektu realizēšanu. Daudzi citi faktori, kas negatīvi ir ietekmējuši un ietekmē šādu projektu attīstību Latvijā, lielā mērā izriet tieši no sabiedrības negatīvās attieksmes.

Arī no valsts puses trūkst skaidras un aktīvi realizētas rūpniecības projektu atbalsta politikas. Nereti ir nācies piedalīties potenciālo investoru tikšanās reizēs ar vietējam pašvaldībām, kur pašvaldība nespēj solīt nekādu atbalstu, pat ne dažu simtu metru ceļa izbūves, kas vienlaikus noderētu arī vietējiem iedzīvotājiem. Parasti pašvaldībām trūkst finansējuma, bet ir arī situācijas, kurās pašvaldības ir gatavas atbalstīt projektus tikai tad, ja tās var demonstrēt vēlētājiem, ka tie no projekta realizētājiem saņems taustāmus labumus jau avansā.

Pēdējo pāris gadu laikā vērojams arī cita veida fenomens – ir valsts un pašvaldību pārstāvji, kas dedzīgi atbalsta kādu projektu, bet *kaunas* tajā atzīties. Nerunājot par tiem gadījumiem, kad šādas dedzības pamatā ir savtīgi motīvi, ir situācijas, kad varas pārstāvji, vēlmē redzēt kāda projekta realizāciju, atrod radošus veidus kā pēc iespējas ilgāk slēpt no sabiedrības investoru plānus. Nereti šādas pieejas labākais iznākums ir skandāls. Savukārt ļaunākajā gadījumā izrādās, ka ir pārkāpts kāds likums un investors paliek ar *izbrīnā pavērtu muti*, skatot veltī iztērētos līdzekļus un prātojot, kā var būt tā, ka varas iestādes teiktais un solītais nav nekā vērts.

Ja kaut nedaudz mainītos sabiedrības viedoklis par rūpniecības projektu nozīmi, un tā uzstājīgāk pieprasītu veicināt ražošanu, kas radītu darba vietas un nodokļu ienākumus, Latvijas ekonomiskā situācija varētu izskatīties daudz labāka. Pozitīvs sabiedrības spiediens neļautu valsts un pašvaldību ierēdņiem neieinteresēti vai pat nelabvēlīgi attiekties pret šādiem projektiem. Domāju, ka dažkārt pārāk iekarsušajiem iedzīvotājiem un vides aktīvistiem derētu atcerēties, ka sabiedrībai ir tiesības ne tikai uz palieņu pļavu baudīšanu, bet arī uz sabalansētu ekonomikas attīstību un ka tas diemžēl vienmēr prasīs zināmus upurus. Gribas cerēt, ka pašreizējā krīze tomēr dos mums mācību. Varbūt beidzot pienāks laiks, kad pie nākamo rūpniecību vietām mēs redzēsīm atbalsta, nevis protesta demonstrācijas.